

7. Гальперина П. Л. Понятие правовой системы в контексте теории правового аутопойезиса [Електронний ресурс] / П. Л. Гальперина ; Науч. рук. А. В. Поляков // Правоведение. – 2005. – № 6. – С. 160–179. – Режим доступа : <http://law.edu.ru/article/article.asp?articleID=1220795>.

8. Кругляк М. І. Методологічний аналіз тенденції до єдності природничого та соціогуманітарного знання за доби постнекласичної науки : автореф. дис... канд. філософ. наук: 09.00.02 / М. І. Кругляк; Київ. нац. ун-т ім. Т. Шевченка. – К., 2006. – 18 с.

9. Поляков А. В. Общая теория права: проблемы интерпретации в контексте коммуникативного подхода: Курс лекций / А. В. Поляков. – СПб. : Изд. дом С.-Петербур. гос. ун-та, 2004. – 864 с.

10. Синяков Д. К. Концепция правового аутопойезиса. Теоретическое обоснование : монография / Д. К. Синяков. – М.: ЮНИТИ-ДАНА: Закон и право, 2014. – 175 с.

Перепелюк А.М.

*аспірант відділу теорії держави і права,
Інститут держави і права імені В.М. Корецького
Національної академії наук України*

ПРАВОЗАСТОСУВАННЯ ЯК ПЕРСПЕКТИВНИЙ НАПРЯМОК ДОСЛІДЖЕННЯ ЗАГАЛЬНО-ТЕОРЕТИЧНОЇ НАУКИ

Складність та теоретико-прикладне значення правозастосування обумовлюють різноманітність підходів до визначення цієї категорії, її суб'єктів та характеристики державно-владного характеру цієї діяльності. Швидкоплинні зміни, що відбуваються у суспільстві, потребують переосмислення правозастосовчої діяльності, що, зокрема, пов'язано з виникненням абсолютно нових суб'єктів правозастосування, трансформацією взаємовідносин між його учасниками; необхідністю вдосконалення правореалізаційного процесу, підвищення його ефективності, зміцнення гарантій прав і свобод громадян, посилення їх правової захищеності.

Насамперед, ми б хотіли ще раз торкнутися визначення поняття та характеру правозастосування, як різновиду юридичної діяльності та вагомого елемента загально-теоретичної науки, яке до сьогодні не зменшує актуальності.

В сучасній науковій літературі переважна більшість дефініцій правозастосування мають комплексний характер, тобто є такими, що містять вказівку на здійсненні операції в межах цієї діяльності та очікуваний результат. Зокрема, при визначенні правозастосування основними, зазвичай, виступають поняття: «діяльність державних органів» (П. Галанза, І. Фарбер, М. Хангалов), «діяльність державних органів (посадових осіб) та уповноважених на те громадських органів» (Ю. Бро, Є. Додін, І. Дюрягін, П. Рабінович), «діяльність державних органів, громадських організацій, а за державним уповноваженням – і громадян» (В. Лазарев, П. Недбайло). Тобто, це надає нам можливість визначити правозастосування як різновид юридичної діяльності [1, с. 85], і оскільки, в будь-якому випадку застосування норм права

здійснюється від імені держави, чи за державним уповноваженням та виключно в межах наданої компетенції, то усі вищезазначені суб'єкти належать до обсягу поняття «компетентний суб'єкт».

В правовій літературі обґрунтовується інший підхід до визначення поняття правозастосування через акцентування уваги на результат або мету застосування норм права : вирішення юридичної справи; видання індивідуальних державно-владних приписів (акту застосування права); здійснення акту застосування. Зокрема, до таких належать ідея О.Ф. Скакун відповідно до якої застосуванням норм права вважають винесення індивідуально-конкретних державно-владних правових актів [2, с. 356]; Б.В. Малишев та О.В. Москалюк, в свою чергу, визначають правозастосування як управлінську діяльність з винесення індивідуально-конкретних приписів, якими одним учасникам правовідносин надаються права, а на інших покладаються обов'язки [3, с. 10]. На думку І.Я. Дюрягіна «застосування норм права – це здійснювана в спеціально визначених законом формах державно-владна організаційна діяльність компетентних суб'єктів із приводу видання індивідуально-конкретних правових приписів» [4, с. 19].

Отже, усі наведені вище поняття оцінюють правозастосування в діяльнісному аспекті, вказуючи при цьому на остаточний результат або підсумок правозастосовчої діяльності.

Якщо визначати поняття правозастосування через його мету, то варто вказувати, перш за все на реалізацію норм права, яка вже, в свою чергу, здійснюється шляхом прийняття індивідуально-конкретизуючих актів. Тому, на нашу думку, буде правомірним запропонувати власне визначення застосування норм права, виходячи з вищенаведених аргументів. Правозастосування – це управлінська, державно-владна, організуюча діяльність компетентних суб'єктів права, метою якої є реалізація правових норм, шляхом прийняття індивідуально-конкретизованих приписів.

На основі цього формулювання можливо виокремити наступні ознаки правозастосування як різновиду юридичної діяльності:

- це управлінська за характером діяльність, за допомогою якої реалізується державне управління в соціально-правовій сфері. Правозастосування наряду з правотворчістю є одним із засобів державно-правового впливу на суспільні відносини з метою їх регулювання;
- державно-владний характер передбачає здійснення правозастосування виключно суб'єктами, наділеними владними повноваженнями в межах наданої їм компетенції. У разі, якщо державний орган передає частину своїх повноважень окремим фізичним особам, то в процесі реалізації норм права вони виступають не як фізичні особи, а як представники цього державного органу, які діють від його імені та за його дорученням;
- правозастосування – організаційна діяльність уповноважених суб'єктів, націлена на розвиток відносин між людьми та їх формуваннями в межах закону;
- це діяльність, що забезпечує індивідуальну регламентацію та правозабезпечення, тобто має такий характер, що передбачає прийняття конкретизованих та індивідуалізованих владних приписів, які визначають

суб'єктивні права й обов'язки адресатів приписів, та забезпечують їх фактичну реалізацію адресатами. Таким чином, досягається персоніфікація, індивідуалізація правових норм [5, с. 14].

- правозастосування завжди має підзаконний (піднормативний) характер, оскільки здійснюється на основі діючого законодавства та в його межах, в тому числі і у випадках застосування норми права за аналогією;
- застосування норм права здійснюється у відповідній процесуальній формі, встановленій законодавством, воно являє собою не одноразовий акт, а процес, що складається з послідовних стадій.

У результаті правозастосування забезпечується цілковите врахування усіх особливостей конкретної ситуації, і цим забезпечується казуальне (індивідуалізоване) регулювання суспільних відносин. В цьому виявляється юридична, індивідуально-конкретизуюча природа правозастосування та суттєве, самостійне значення індивідуально-правової діяльності у правовій системі, шляхом врахування конкретної ситуації та усунення перешкод в процесі реалізації права.

Список використаних джерел:

1. Карташов В.Н. Юридическая деятельность: понятие, структура, ценность. – Саратов: Изд-во Саратов. ун-та, 1989. – 165 с.
2. Скакун О.Ф. Теорія держави і права : підручник для вищих учбових закладів / Скакун О.Ф. – Харків:Консум,2006. – 656 с.
3. Малишев Б.В., Москалюк О.В. Застосування норм права (теорія і практика): Навч. посібник. – К.: Реферат, 2010. – 260 с.
4. Дюрягін І.Я. Применение норм советского права. – Свердловск.: Средне-Уральское кн. изд-во, 1973. – 248 с.
5. Александров Н.Г. Применение норм советского социалистического права. – М.: Госюриздат, 1958. – 176 с.

Савченко О.В.

здобувач,

Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ

ГРОМАДСЬКИЙ КОНТРОЛЬ: МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ

Дослідження методологічних питань громадського контролю у вітчизняній та зарубіжній науковій літературі на сучасному етапі характеризується змістовною обмеженістю, однотипністю репрезентованого матеріалу та зводиться, як правило, до визначення поняття методології, методу та наведення як прикладів деяких наукових методів без належного системного аналізу.

Проблема наукового розуміння методологічних засад громадського контролю має як теоретичне, так і практичне значення для розвитку юридичної науки та правотворчих і державотворчих процесів в Україні.